

GRUPA

Današnja kat. i pastoralna praksa naširoko se služi grupom (= g.). Možemo je smatrati jednom od rijetkih točaka slaganja u mnogostrukosti modela. To je sigurno znak vremena.

Osim toga, u okviru omladinskog pastoralna pastoralno se djelovanje odvija gotovo jedino u g. i po g. Ako međutim do kraja proučimo tu činjenicu, sa željom da nađemo općenite formule, lako ćemo se uvjeriti da se teoretska i praktična stajališta znatno razlikuju.

Ta različita stajališta jasna su na teoretskom planu, u izjavama dokumenata i kod autora koji su proučavali crkvenost g. Na praktičnom planu različitosti se izražavaju kroz konkretna svakodnevna opredjeljenja: način življenja iskustva g., njezini odnosi s crkvenom institucijom i osobama koje je predstavljaju, dodirne točke g., pokreta i zajednice.

1. Izrazi: grupa i zajednica.

a) *Grupa*. Mnoge nejasnoće koje se odnose na pastoralnu upotrebu g. rađaju se iz epistemološkog statusa koji se upotrebljava da bi se se točno označilo. Često se izraz preuzima u širokom, emotivnom smislu, ne pazeći na strukturu. Mi, naprotiv, predlažemo da se izraz grupa u okviru k. i pastoralna upotrebljava tehnički, polazeći naime od razmišljanja koje je razradila → dinamika g., znanost koja proučava psihosocijalne pojave koje se odvijaju upravo u g.

G. je prepoznatljiva, strukturirana, trajna kolektivnost društvenih osoba koje obavljaju recipročne uloge u skladu s društvenim normama, interesima i vrednotama u postizanju zajedničkih ciljeva. Primarne g. su one u kojima je kolektivnost osoba koje ih sačinjavaju srazmjerno brojčano ograničeno, s čestim odnosima licem u lice, s dubokim osjećajima solidarnosti i potpunog prijanjanja uz zajedničke vrednote koje tvore „kulturu“ g. Drugotne su g. naprotiv, labavije kolektivnosti, u koje se pojedinac općenito dobrovoljno ili po ugovoru udružuje; recipročni su odnosi uređeni običajima, zakonima, sporazumima.

Analizirajući upravo navedene definicije, lako se može zaključiti da je primarna g. (ona koja zanima kat. djelovanje) dinamička cjelina sastavljena od pojedinaca koji se obostrano

shvaćaju kao više ili manje međuovisni pod nekim vidom: ne skup pojedinaca, nego skup odnosa koji se odvijaju među pojedincima.

b) *Zajednica*. Često se upotrebljavaju izrazi g. i „zajednica“ da bi se ukazalo na istu stvarnost. Katkad se, naprotiv, preporučuje (crkvenim) g. da dozrijevaju u zajednicu, kao da bi zajednica predstavljala najpovoljniji ishod za hod g. Da bismo točnije objasnili taj problem, moramo analizirati što se stručno podrazumijeva pod zajednicom.

Izraz „zajednica“ upotrebljava se u često različitim značenjima. Uz poneko pojednostavljenje, ti se izrazi mogu okupiti oko tri središta. Na prvome mjestu zajednica izražava postojeću solidarnost među pojedincima, onu kakvoću odnosa koja čini te zajednička volja pretegne nad interesima pojedinaca, sklad u natjecanju, suradnja u rješavanju sukoba. U drugom je modelu zajednica jednostavno skup pojedinaca na nekom određenom i konkretnom mjestu. Treća definicija ističe da je zajednica g. u kojoj pojedinac može zadovoljiti sve svoje potrebe i obavljati sve svoje uloge (barem u relativnom smislu).

Ako pokušamo sažeti definicije, zajednica je g. osoba označena snažnim odnosima solidarnosti, smještena na određenom području i potpuno obdarena širokim sposobnostima koje se odnose na njen cilj. Usvajajući tako definiciju, možemo zaključiti da g. i zajednica nisu istoznačnice u uskom smislu riječi: svaka je zajednica ujedno i primarna g., dok svaka g. nije zajednica.

2. *Uloga g.: različiti modeli*. Upotreba g. u kat. i pastoralnom djelovanju ne razlikuje se jedino zbog različitoga terminološkog poimanja. Problem je prije svega teološke naravi, jer su vrlo različiti modeli po kojima se definira njihova uloga u crkvenom iskustvu. Da bi se ta tvrdnja provjerila, dovoljno je usporediti odgovore koji se daju na pitanja koja slijede. Kakav odnos postoji između crkvene zajednice i rasta u vjeri? Da li se traži izravno zajedničarsko iskustvo ili je dovoljna općenita crkvena pripadnost? Da li crkveni život što ga posreduju tradicionalne institucije dovoljno odgovara zahtjevima istinskog iskustva ili je potrebna stvarnost obdarena većom poistovjećujućom sposobnoš-

ću? Može li g. mladih predstavljati tu eventualnu alternativnu instituciju? Kakva je njezina stvarna uloga u iskustvu Crkve?

Prije nego što ponudimo neku vrstu našeg odgovora, analizirat ćemo različita stajališta. Radi lakšeg snalaženja organizirat ćemo ih u određen tipološki sustav.

a) *Život g. kao priprava za život Crkve.* Prvo stajalište povjerava g. samo pripravnu ulogu s obzirom na crkvenu zajednicu. Jedino se u velikoj zajednici živi pripadnost Crkvi; jedino je ona spasenjski subjekt u punom smislu riječi. G. pomaže dozrijevanje; podržava u teškom hodu prema zajednici. Ona je osuđena na nestajanje, u pastoralnom djelovanju, čim je subjekt spreman ući u zajednicu.

b) *Posrednička uloga g.* Slično stajalište mogu predstavljati oni koji g. povjeravaju jedino neku posredničku ulogu. Polazi se od lake i raširene tvrdnje o mnogim nedostacima zbog kojih crkvena zajednica stvarno trpi. G. predstavlja onaj egzistencijalni prostor gdje velike riječi kao „zajedništvo“, „suodgovornost“, „prisutnost“ postaju iskustvom. Ona dakle ima svoj razlog postojanja, ne bitan, nego svrhovit, dakle posrednički.

c) *G. kao „paralelna Crkva“.* Radikalizacija posredničkog modela dovodi do shvaćanja g. kao „paralelne Crkve“. Kad se postane svjestan neprovodljivosti neke reforme, g. naglašava svoju ulogu sve dotle da se postavlja paralelno sa životom zajednice.

d) *G. kao ekleziogeneza.* Napokon, autori i konkretne prakse povjeravaju g. ulogu ekleziogeneze, rađanja Crkve odozdo. Po g. se konkretizira važan ekleziološki zahtjev: ne presuđuje se Crkva na deduktivni način, nego se čini da Crkva postoji ovdje i sada. G. je dakle mjesto na kojem se rađa obnovljena Crkva. Nije određena da se s vremenom ugasi, nego predstavlja neophodnu alternativu da jedinu Isusovu Crkvu učini živom, poticajno izazovnom i spasonosnom.

3. *Uloga g.: prijedlog.* Imajući na umu najzrelije indikacije sadržane u upravo opisanim tipologijama, a nadasve ono što se danas može shvatiti i iskusiti u suvremenom crkvenom životu i samosvijesti, predlažemo alternativnu perspektivu. Ona sažeto izlaže naše gledište s

obzirom na crkvenu ulogu g.

a) *Crkvena g. kao „posredovanje“ događaja Crkve.* Pažljivije teološko razmišljanje o spasonosnoj ulozi Crkve dovodi do tri važne utvrđene činjenice:

– konkretno vršenje crkvene sakramentalnosti zahtijeva snažan smisao pripadnosti: crkvena se ostvarenja stoga mjere i u odnosu na njihovu sposobnost stvaranja poistovjećivanja;

– analogna svijest crkvenosti dopušta da priznamo kako su sva različita ostvarenja Crkve (biskupija, župa, obitelj, bazična zajednica, redovničke zajednice, crkvene grupe...) Crkva, iako s raznim naslovima;

– neka ostvarenja Crkve bolje od drugih sadrže uvjete crkvenosti; treba ih stoga smatrati neophodnim uporištem.

Ako upotpunimo tri zaključka, otvara se nov način mišljenja o crkvenoj ulozi g. G., barem kad u zametku osigurava dimenzije koje služe kao pravilo crkvenosti, jest „posredovanje“ (povlašteno ostvarenje) spasenjskoga crkvenog događaja. Ona je dakle Crkva, s istim analognim naslovom kao i druga ostvarenja Crkve.

Svako je posredništvo Crkva, također i ono koje je s obzirom na događaj siromašno i okrnjeno. Od posredništva se međutim zahtijeva da postanu pronicljiva kako bi uistinu bila poziv u situaciji. G. predstavlja iskustvo koje je više od drugih ostvarenja sposobno stvoriti osjećaj pripadnosti. Stoga je definiramo povlaštenim posredovanjem. Upravo ukoliko je posredništvo, ne iscrpljuje sveukupnost Crkve. Ta svijest potiče g. da raste u crkvenosti: postupno stvara prostor za one dimenzije u kojima je gotovo ustrojstveno manjkava (upravo stoga što je „grupa“) i ostaje u dijalogu i suočavanju s drugim ostvarenjima Crkve, a nadasve s onima koja u sebi potpunije okupljaju dimenzije crkvenog života.

b) *Zašto „povlašteno mjesto“?* Tvrdnja da je g. „povlašteno mjesto“ mora se ponovno razmotriti i obrazložiti, jer na njezinoj utemeljenosti stoji ili pada upravo navedeni ekleziološki zaključak.

G. je „povlašteno mjesto“, u vrijeme krize formativnih institucija i nedovoljnoga praktičnog utjecaja modela razumskog poistovjećivanja, jer predstavlja prostor zanimljiv za komu-

niciranje kršćanskog iskustva, a značajna je s jezičnog gledišta i poticajna je i s teološkog. Komunikacijski model koji se živi u crkvenim g. predstavlja zanimljiv i suvremen pristup → „rel. govora“: uspijeva govoriti o Bogu i o religioznom iskustvu prilagođujući informacije i proizvedeći simboličke izražajne sustave.

Kao što je poznato, taj problem danas dramatično pogađa crkvene zajednice, zahtijevajući da se poštiva neiskazivost evangeliziranog događaja i nepokolebiv zahtjev da se to neiskazano izrekne ljudskom riječju, kako bi to bila riječ spasenja za čovjeka.

U g. upotrijebljeno lingvističko sredstvo jest iskustvo proizvodnje života i smisla koje postaje porukom. G. naime za svoje članove predstavlja iskustvo ohrabrenja, nove kvalitete života, obnove osobnog identiteta, ponude smisla. Tu se iskustvo izriče na najsnažniji način. Tako postaje religiozna poruka: Božja riječ. Treba nadodati jednu tvrdnju: to sredstvo odzvanja posebnom komunikativnom snagom, jer je sastavljeno od živog iskustva svjedoka koji, u g. i po g., šire iskustva koja su doživjeli da bi ponudili razloge njihova prisustva i njihova djelovanja.

Taj je model posebno zanimljiv s komunikativnog i teološkog gledišta. U toj lingvističkoj shemi → evangelizacija ponovno nalazi svoju konstitutivnu dimenziju: nije verbalno prenesena poruka, nego živo iskustvo svjedoka koje postaje porukom. Snažan zajedničarski odjek postavlja se kao ustrojstvo vjerodostojnosti na razini jezika, prakse, vodstva.

Osim toga, u g. su članovi ohrabreni i podržavani oko etičkog pitanja koje se spontano rađa. Pitanje „Kako pripadati ovoj g. (pa dakle i Crkvi)?“ nalazi u iskustvu pripadnosti konkre-

tan i uvjerljiv odgovor. Po modelima života utjelovljenim u normama i u vođama, kontrolom nesuglasica i mogućim društvenim kažnjavanjem disidenta, g. se mnogim današnjim vjernicima predstavlja kao mjesta nove kvalitete života.

Svakako, ne nedostaju „rizici“. Radnja na koju smo podsjetili može se izvesti nauštrb objektivnosti i sveopćenitosti izričaja vjere. U g. se vjera izražava na shvatljiv i zahtjevan način. Mogu li g. postati sposobne izreći vjeru i tako da povežu objektivnost i sveobuhvatnost sa subjektivnošću i znakovitošću, unutar jasnog i zahtjevnog institucionalnog povezivanja?

Bibliografija

- L. BOFF, „Ecclesio-genesi: le comunità di base reinventano la Chiesa“, Roma, Borla, 1978; R. DE VITA, „Piccoli gruppi e società in trasformazione“, Milano, Angeli, 1978; A. FALLICO, „Gruppi ecclesiali e impegno politico“, Torino, Marietti, 1976; A. GODIN, Skupine u Crkvi, Split, Crkva u svijetu, 1969; D. KRECH i dr., „Individuo e società.“ Manuale di psicologia sociale, Firenze, Giunti, 1970; A. LIÉGÉ, „Lo stare insieme dei cristiani tra comunità e istituzioni“, Brescia, Queriniana, 1979; J. MOLTMANN, „Nuovo stile di vita. Piccoli passi verso la comunità“, Brescia, Queriniana, 1979; J. MOLTMANN, „Nuovo stile di vita. Piccoli passi verso la comunità“, Brescia, Queriniana, 1979; M. OLMSTED, „I gruppi sociali elementari“, Bologna, Il Mulino, 1970; F. SANTORO, „La comunità condizione della fede“, Milano, Jaca Book, 1977; R. TONELLI, „Gruppi giovanili e esperienza di Chiesa“, Roma, LAS, 1983.

RICCARDO TONELLI